

Ile zakazu konkurencji w umowach współpracy

Zakres zobowiązania do powstrzymania się od działalności konkurencyjnej powinien być określony wyczerpująco i możliwie najbardziej jednoznacznie.

Podjęcie przez przedsiębiorcę współpracy z innym przedsiębiorcą wiąże się często z udostępnieniem własnych kontaktów handlowych, bazy klientów czy innych informacji istotnych dla prowadzonej działalności. Informacje te zwykle same w sobie posiadają niewymierną wartość dla przedsiębiorcy, który je udostępnia, z tego też względu współpracujące ze sobą podmioty coraz częściej starają się je zabezpieczyć. Rozwiązaniem tej sytuacji może być zastrzeżenie zakazu podejmowania działalności konkurencyjnej, które zwykle włączane jest do umów cywilnoprawnych zawieranych pomiędzy przedsiębiorcami.

Warto jednak odpowiedzieć na pytanie, jak dalece może sięgać ochrona przedsiębiorcy przed nieuczciwymi działaniami rynkowymi innego współpracującego przedsiębiorcy oraz z jakimi konsekwencjami musi liczyć się naruszający przepisy.

Z ustawy i z umowy

Ochrona w zakresie działalności konkurencyjnej może czerpać swe źródło z ustawy bądź z umowy stron. Regulacje ustawowe wiążą przedsiębiorcę niezależnie od postanowień umownych, często jednak to właśnie klauzule umowne są punktem, w którym upatruje się główne źródło ochrony przed nieuczciwym działaniem współpracującego przedsiębiorcy.

W omawianym kontekście istotną rolę pełnią przepisy ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 roku o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, która jest adresowana do podmiotów posiadających status przedsiębiorcy, prowadzących wobec siebie konkurencyjną działalność zarobkową lub zawodową. Ustawa ta zabrania i sankcjonuje zachowania wypełniające znamiona tzw. czynów nieuczciwej konkurencji, za które zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy uznaje się działania sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, zagrażające lub naruszające interes innego przedsiębiorcy lub klienta.

Na przykład przekazanie tajemnicy

Ustawa nie zawiera katalogu zamkniętego takich zakazanych zachowań, wskazuje jednakże przykładowo, iż czynem nieuczciwej konkurencji jest m.in. przekazanie, ujawnienie czy wykorzystanie cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa lub ich nabycie od osoby nieuprawnionej, o ile działanie takie zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy (art. 11 ustawy).

Za czyn nieuczciwej konkurencji uznaje się również nakłanianie, w celu przysporzenia korzyści własnej lub wyrządzenia szkody, klientów przedsiębiorcy lub innych osób do rozwiązania albo niewykonania lub nienależytego wykonywania umowy (art. 12 ustawy). Powyższe czyny

nieuczciwej konkurencji stanowią jedynie przykłady zakazanych zachowań, za czyn nieuczciwej konkurencji mogą być zatem również uznane inne działania, o ile pozostawać one będą w zakresie określonym powyżej.

Regulacje ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji stanowią główne źródło ograniczeń związanych z działaniami konkurencyjnymi na rynku. Ich naruszenie może wiązać się z konsekwencjami cywilnoprawnymi lub nawet karnymi, które zostały szczegółowo określone w ustawie. Poza tym możliwe jest poszukiwanie przez przedsiębiorcę ochrony na gruncie ogólnych regulacji cywilnoprawnych, w szczególności dotyczących wyrządzenia szkody. Skorzystanie z tego rodzaju ochrony jest jednak rzadziej spotykane w praktyce.

Przedstawione regulacje ustawowe wiążą niezależnie od zapisów umownych. Zatem nawet jeżeli w zawartej umowie nie uwzględniono zapisów dotyczących ustanowienia zakazu konkurencji, działania współpracującego przedsiębiorcy powinny mieścić się w ramach wyznaczonych przez ustawę, wskazanych powyżej. Przedsiębiorcy mogą ponadto rozpoczynając współpracę (bądź już w jej trakcie) ustanowić w drodze zapisu umownego zakaz podejmowania działalności konkurencyjnej – jego zastosowanie będzie wówczas uzupełniać (nie zmieniać) regulacje ustawowe w zakresie przeciwdziałania nieuczciwej konkurencji.

Zgodnie z art. 353¹ Kodeksu cywilnego strony mogą uregulować łączący je stosunek prawny według swojego uznania, o ile stosunek ten pozostaje w granicach natury tego rodzaju stosunku, regulacji ustawowych oraz zasad współżycia społecznego.

Klauzula dotycząca zakazu konkurencji jest niczym innym jak zawartym w umowie cywilnoprawnej zobowiązaniem jednej strony (lub obu stron na zasadzie wzajemności) do powstrzymania się od określonych działań względem drugiej strony. Aby takie zobowiązanie było skuteczne i mogło być egzekwowane powinno ono być ujęte w umowie w sposób wyraźny i jednoznaczny, tak aby w miarę możliwości zachodziły jak najmniejsze wątpliwości co do granic tego zobowiązania i aby stwierdzenie, czy doszło do jego naruszenia nie dostarczało dodatkowych trudności.

Jakie formy klauzul

W obrocie gospodarczym wykorzystywane są różne formy klauzul ograniczających działania o charakterze konkurencyjnym pomiędzy stronami. Wydaje się, że najczęściej spotykanym zapisem jest zobowiązanie do powstrzymania się od podejmowania określonego rodzaju działalności czy świadczenia usług na rzecz określonej grupy podmiotów. Ograniczenie takie może być ustanowione przez strony na czas obowiązywania umowy jak również po jej ustaniu, przez określony okres czasu.

Zakaz podejmowania działalności konkurencyjnej powinien pozostawać w granicach uzasadnionej potrzeby zapewnienia ochrony interesów przedsiębiorcy i nie wykraczać ponad zasady współżycia społecznego i naturę stosunku prawnego, na którym zakaz został oparty.

Sama ocena, czy umowny zakaz konkurencji wykracza poza granice dozwolonej swobody umów powinna się zawsze opierać na analizie danego stanu faktycznego.

Należy przyjąć, iż co do zasady zakaz konkurencji nie powinien uniemożliwiać zobowiązanemu prowadzenia jakiegokolwiek działalności gospodarczej lub w ogóle wyłączać go z danego rynku. Tego rodzaju zobowiązanie zwykle wykracza poza uzasadnioną potrzebę ochrony własnych interesów i bezpodstawnie ogranicza swobodę podejmowania działalności gospodarczej przez stronę zobowiązaną.

Kara umowna

Zakres zobowiązania dotyczącego powstrzymania się od działalności konkurencyjnej powinien być określony w sposób wyczerpujący i możliwie najbardziej jednoznaczny dla uniknięcia sporów w zakresie jego interpretacji. Aby zobowiązanie było skuteczne powinno być ono powiązane z sankcją na wypadek jego naruszenia. Przedsiębiorcy mogą zatem dodatkowo zastrzec w umowie, iż naruszenie zobowiązania uprawniać będzie do żądania od naruszającego zapłaty określonej sumy pieniężnej bądź świadczenia innego rodzaju - kara umowna.

Skorzystanie z instytucji kary umownej jest o tyle przydatne, że w razie naruszenia określonego zobowiązania strona uprawniona nie musi wykazywać wysokości poniesionej przez nią szkody ani istnienia związku przyczynowego pomiędzy działaniem naruszającego a wystąpieniem szkody. Naruszenie zobowiązania automatycznie powoduje powstanie roszczenia o zapłatę kary umownej, z tego względu kara umowna stanowi skuteczną sankcję finansową, która może być zastrzeżona przez przedsiębiorców na wypadek naruszenia ustanowionego zakazu podejmowania działalności konkurencyjnej. Strony mogą zastrzec ponadto, iż w sytuacji, gdy szkoda poniesiona wskutek naruszenia zakazu przenosić będzie wysokość zastrzeżonej kary umownej, uprawniony będzie mógł dochodzić uzupełniającego odszkodowania. Przedsiębiorca, wobec którego dopuszczono się naruszenia umownego zakazu konkurencji, może również wystąpić wobec naruszającego przedsiębiorcy z żądaniem naprawienia szkody.

Zdaniem autora

Przepisy ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, zapewniają przedsiębiorcy podstawową ochronę przed dopuszczeniem się wobec niego nieuczciwych, zagrażających jego interesom zachowań. Może być ona znacząco wzmocniona w drodze zawarcia w umowie pomiędzy stronami klauzul regulujących zakaz konkurencji. Zapisy takie będą skuteczne jedynie wobec drugiej strony umowy, tym niemniej stanowią one środek pozwalający na zabezpieczenie się przedsiębiorcy przed niepożądanymi sytuacjami. Jak pokazuje praktyka, prawidłowa i możliwie najpełniejsza konstrukcja takich zapisów jest źródłem wielu błędów, które skutkować mogą nawet utratą ochrony w danej sytuacji. Co więcej sprawy dotyczące naruszenia zakazu konkurencji czy dopuszczenia się nieuczciwych praktyk rynkowych stanowią postępowania skomplikowane dowodowo. Z tego też względu niezbędna

dla ochrony interesów oraz pozycji rynkowej przedsiębiorcy jest szczególna uwaga przy formułowaniu umownych zapisów ustanawiających zakaz konkurencji pomiędzy stronami.

Autor: Jan Molicki, radca prawny, Kancelaria Prawna Piszcz i Wspólnicy